

God naturkunnskap bidrar til gode valg

Av miljøverndirektør Bjørnar Wiseth og seniorrådgiver Gry Tveten Aune, Fylkesmannen i Nord-Trøndelag

Vi mennesker har tatt på oss et stort ansvar. Vi skal ta vare på naturen gjennom kunnskapsbasert og bærekraftig forvaltning av arealene, og slik at de som skal arve jorden i fremtiden får glede og nytte av den. Dette er et av grunnprinsippene i naturmangfoldloven og fremhevet i flere stortingsmeldinger.

Hvorfor naturmangfold?

Naturen er selve livsgrunnlaget vårt. Mangfoldet av arter og naturtyper gir oss tilgang til alt fra mat og medisiner til byggematerialer og gode naturopplevelser. Pollinering (bestøvning), flomdemping, karbonopptak, rensing av vann og luft viser spennvidden i tjenester som naturen leverer.

Naturen består av arter som gjensidig påvirker og utnytter hverandre. En art er avhengig av andre arter og sine spesielle leveområder for å overleve. Velfungerende natur skal bestå over tid og levere goder og tjenester for oss også i framtiden.

Sammenhengen mellom naturen og vår velferd kan beskrives slik:

- *Variasjon i individer er hver art sin livsforsikring.*
- *Mangfoldet av arter og samspillet mellom disse er naturens livsforsikring.*
- *Mangfoldet av fungerende natur er menneskenes livsforsikring.*

Et eksempel som illustrerer dette er den foruroligende situasjonen globalt, angående bestanden og artsmangfoldet av pollinatorer, særlig humler og bier. Ødeleggelse og fragmentering av deres levesteder fører til at bestøvningen av planter til menneskeføde og dyrefor er i ferd med å svikte.

Naturmangfoldet trues

Klimaendringer påvirker artenes leveområder. Samtidig utvikles samfunnet med nye boliger, hytter, veier og industri. Dette krever bruk av nye arealer. Vind- og vassdragsutbygginger og vidtrekkende skogbruk påvirker også naturen. Summen av virkninger på nord-trøndersk natur kan bli store dersom vi ikke har en kunnskapsbasert arealforvaltning.

Prinsippet om en forvaltning basert på kunnskap og fakta er sentralt i regjeringens nye stortingsmelding «Natur for livet - Norsk handlingsplan for naturmangfold». Naturmangfoldloven gir oss verktøy for å avveie arealinngrep og arealbruk opp mot verdifull natur. Dette betyr at samfunnsnyttene av det inngrepet som planlegges må veies imot verdien av naturmangfoldet som tapes. Avbøtende tiltak skal også vurderes. Slike vurderinger krever at vi kjenner naturens tilstand og inngrepets virkning.

Den sjarmerende fjellreven, elvemuslingen som renser vannet i elvene våre, regnskogsarter og sjeldne mosearter som kun lever her er eksempler på trua arter som vi i Nord-Trøndelag må passe

ekstra godt på, så de ikke forsvinner. Sist høst presenterte Artsdatabanken ny rødliste for trua arter. Den viser at over 250 arter i Nord-Trøndelag er trua av utryddelse. Mange av disse artene trues fordi leveområdene ødelegges. Samtidig regnes 24 av naturtypene i Nord-Trøndelag som truet. Blomsterrike slåtteenger, regnskoger, grotter og koraller i havet er eksempler på naturtyper vi kan gå tapt dersom vi ikke har en bærekraftig bruk av arealene våre.

Nord-Trøndelag har derfor en viktig rolle i å stanse videre tap – fra marine områder i våre kyst- og fjordområder til kulturlandskap, skog- og høyfjellsområder i innlandet.

Oppbygging av kunnskap

Vi har satt oss et mål om at arter og naturtyper ikke skal forsvinne fra norsk natur på grunn av menneskers aktivitet. For å vite om vi når dette målet må vi ha god kunnskap om naturen vår. Vi må også ha kvalitetssikret kunnskap for å kunne ta riktige hensyn i den daglige arealbruken.

Fylkesmannen, kommunene og forskningsinstitusjoner i fylket har i en årrekke samarbeidet om kartlegging av nord-trøndersk natur. Dette arbeidet har gitt oss en forbedret kunnskapsstatus i fylket.

På 80-tallet ble det laget viltkart i kommunene over viktige leveområder for fugler og dyr. I de siste par tiår har satsingen vært på kvalitetssikring, kartlegging og verdisetting av trua arter og naturtyper. Dette finnes i nasjonale kart som naturbase.no og artsdatabanken.no og all informasjon er samlet på www.gint.no. I tillegg produseres hvert år et solid antall rapporter om naturen i Nord-Trøndelag.

Artsdatabanken har et nettsted for artsobservasjoner hvor hver enkelt av oss kan bidra i registrering av arter. Her kan vi alle registrere både vanlige og mindre vanlige arter som vi ser ute i naturen. Registreringer av trua arter og svært sjeldne arter kvalitetssikres av spesialister. Du kan dermed delta aktivt i dugnaden med artsregistrering.

Forutsigbar kunnskapsbruk

Kunnskap om naturens mangfold bidrar til bevaring gjennom både vern av områder og arter og gjennom en aktiv og bærekraftig bruk. Bred kunnskap om naturen kan tas inn i kommunenes langsiktige planlegging noe som gir forutsigbarhet for offentlige og private når nye bolig- og hyttefelt skal planlegges og næringer skal utvikles. Et slikt grunnlag vil dessuten være konfliktdependende og bidra til mer effektive beslutningsprosesser. Det er også viktig å unngå at arter og natur som er vanlig i dag blir truet. Dette gjør vi best ved å forsøke å styre unna en bit-for-bit nedbygging av hverdagsnaturen. I den ferske stortingsmeldingen om naturmangfold oppfordres kommunene til å ha naturmangfold som en egen del av arealplanen for sin kommune. Fylkesmannen vil støtte kommunene i dette arbeidet.

Vi har fortsatt områder i fylket som er mangelfullt kartlagt. Kartlegging av verdifull natur vil derfor være en stor oppgave i mange år fremover. Vi kan anta at vi har oversikt på om lag 25 prosent av de viktige arealene for trua arter og naturtyper. Gledelig er det at det nå satses nasjonalt på å styrke innsatsen på kartlegging av natur. Vi er i ferd med å etablere et «økologisk grunnkart».

Registreringene i årene fremover vil særlig legge vekt på truede arter og naturtyper, viktige kulturlandskap, rovvilt og fremmede organismer. Fylkesmannen har et eget ansvar for å formidle ny kunnskap til de som forvalter naturen i Nord-Trøndelag. Dette er i stor grad kommuner, grunneiere

og regionale myndigheter. Dette vil også framover bli oppdatert i kart og rapporter. Grunneiere informeres direkte. Samtidig inviterer vi jevnlig spesialister til å dele av sin kunnskap om naturen i Nord-Trøndelag. Dette formidles som nettbaserte foredrag, og kan følges av alle direkte eller i opptak.

Det koster penger å sikre en kunnskapsbasert forvaltning av naturen vår, men de økonomiske konsekvensene av tapt mangfold av planter og dyr vil imidlertid være mye større dersom vi ikke tar denne oppgaven på alvor.